

Jele Ágnes

A határok szimbolikus mozgatója az eurózóna válsága idején

Két példa a német sajtóból

A posztkoloniális társadalomtudomány másságrepresentációs irányának fogalmi készletét használva rá lehet mutatni az Európai Unió – jelen elemzésben egy szűkebb térség, az eurózóna – tagországai közötti gazdasági-ideológiai konfliktusok néhány olyan jelentős társadalmi következményére, mint az etnikai és a regionális sztereotipizálások és a tagországok közötti gazdasági idegengyűlölet megjelenése. Az alábbiakban a német *Bild* és *Spiegel* példáján keresztül azt mutatom be, hogyan változott meg a korábbi jegybankelnök, Mario Draghi megítélése attól függően, hogy az elnök a két sajtótermék szerint helyes vagy hibás gazdaságpolitikai lépéseket tett. A sajtóban megjelenő morális felsőbbrendűség és jóság toposzait vizsgálva, a határ és a kizárás fogalmaira építve mutatom be ezeknek a mechanizmusoknak a működését.

Kulcsszavak: belső Másság, EKB, eurózóna, feltételes társadalmi kizárás, határ, informális ajtózáró mechanizmusok, jóság, Mario Draghi, másságrepresentáció, német sajtó, posztkolonializmus

1. Bevezetés: a „mi” és az „ők”

2008-ban a *Spiegel* egy Henry Kissingerrel készített interjúból¹ megkérdezte a politikust, megkapta-e „Európa” telefonszámát, amelyet három évtizeddel korábban – állítólag² – elkért, s ekkor Kissinger igennel válaszolt. Néhány évvel később a *Spiegel* rámutat: kétség sem férhet hozzá, hogy megvan ez a telefonszám, még hozzá Mario Draghi,³ az Európai Központi Bank elnöke birtokában. Nem volt egyedül a *Spiegel* ezzel a véleményével, rendre jelentek meg cikkek „Európa kancellárjáról”,⁴ aki az Egyesült Államok legfontosabb kapcsolattartójává vált, és aki „Európa” megmentőjeként lépett színre az eurózóna válsága idején.

Draghi megítélése a 2010 és 2014 között vizsgált *Bild* és *Spiegel* cikkeinek tanulsága szerint három időszakra osztható, amelyek alapján azonosíthatóvá válnak azok a társadalmi ajtózáró/ajtónyitó folyamatok (Böröcz 2002), amelyek meghatározzák, hogy egy adott személy/ország/régió a „mi” belső kategóriába sorolódik-e, vagy kívül esik ezen a körön. A Draghi EKB-elnökké választásával kapcsolatos hírek a kezdetektől feszültséget keltettek⁵ a *Bild* és a *Spiegel* tanulsága szerint, a németek jelöltje ugyanis ebben az időben a Bundesbank akkori elnöke, Axel Weber volt, Draghi pedig „a déli” jelölt.

1 Europeans Hide Behind the Unpopularity of President Bush. *Der Spiegel*, 2008. II. 18.

2 Draghi ist für die Amerikaner der Euro-Chef. *Der Spiegel*, 2012. XI. 6.

3 Mario Draghi 2011 és 2019 között volt az Európai Központi Bank elnöke.

4 „Sollte mich der Bundestag einladen, komme ich gerne.” *Süddeutsche Zeitung*, 2012. IX. 14., „We Couldn’t Just Sit Back and Do Nothing.” *Der Spiegel*, 2012. X. 29., Der mächtigste Mann Europas. *Der Tagesspiegel*, 2013. III. 30., Was in der Euro-Krise wichtig wird. *Zeit Online*, 2012. X. 4.

5 Például: Merkel ebnet Bundesbank-Chef Weber Weg an die EZB-Spitze. *Der Spiegel*, 2010. II. 6., Wechselt Bundesbank-Chef zur Europäischen Zentralbank? *Das Bild*, 2010. II. 15., Trichet-Juncker stellt sich gegen Weber als EZB-Präsidenten. *Der Spiegel*, 2010. II. 16.

Az alábbi tematikus elemzés a sajtóban megjelent „jeleket” figyel (Ginzburg 1989), és amellett érvel, hogy a vizsgált sajtó az eurocentrizmus kognitív sémáira erősítve különböző másságrepresentációk formájában „a legitimitás jegyét viseli magán – »természetesnek«, »elkerülhetetlennek«, »magától értetődőnek«” tűnve fel a társadalmi rend vonatkozásában (Hall 2005: 121). Ezzel kapcsolatban a Stuart Hall által leírtakat vélem mérvadóknak, amelyek szerint bizonyos kódokat olyan korán megtanulunk, hogy természetessé válnak, ezek pedig „látszólag »természetes« felismeréseket keltenek” (Hall 2005: 121), s emiatt elfedik az adott kódokban működő kódolást. Álláspontom szerint ez esetben meglévő kognitív sémák épülnek újra az adott új viszonyrendszer és a diskurzusok között. Ezek az új – hatalmi – diskurzusok látszólag objektív tudásformákkal alakíthatják a diskurzust, legyen szó a (kulturális/civilizációs) hierarchia csúcán álló társadalomról/régióról vagy az „alávetetről”.

A diskurzuselemzés a „mi” és az „ők” közötti különbség reprezentációjára figyel, amely kifejeződhet a „mi” toleranciájával és segítőkészségével, valamint a „másik” devianciájával és fenyegető attribútumaival (Van Dijk 1993). Ezeknek a diskurzusoknak lényeges részük az adott esemény tipizálása, amely sosem véletlen vagy különleges, hanem olyan, ami „mindig is így volt”, amit „mi sosem szoktunk így csinálni”, és a „másik” deviáns cselekedeteit nem lehetséges másként interpretálni, csak úgy, ahogy mi tesszük (Van Dijk 1993: 264).

2. A mintavétel indoklása és a kutatás módszertana

A szakértői (megítélésen alapuló) mintavétel alkalmazása esetén a kutató saját megítélése alapján, nem valószínűségi alapon választja ki az empiriát biztosító mintát (Babbie 2007: 184). Az alábbiakban a Bild és a Spiegel 2010 és 2014 között megjelent, Draghival foglalkozó cikkeinek elemzésével olyan diszkurzív gyakorlatokat mutatok be, amelyek felhívják a figyelmet bizonyos másságrepresentációs gyakorlatokra és az ezzel összefüggő hierarchizált Európa-kép bizonyos jellegzetességeire. A Spiegel a vizsgált időszak alatt 245 cikkben foglalkozott Draghival, míg a Bild 105 cikkben írt róla (lásd az 1. táblázatot).

1. táblázat
A vizsgált cikkek éves eloszlása

év/db	Das Bild	Der Spiegel
2010	5	6
2011	13	51
2012	56	103
2013	18	54
2014	13	31

A jelen empirikus anyag vizsgálatának következtetése általános megállapításra nem alkalmas, azonban az eredmények alkalmasak a kutatás kérdésfelvetéseinek bemutatására.

Az empirikus anyag kiválasztásának legfőbb szempontja a vizsgált lapok fizetett példányszámának, illetve online látogatottságának nagysága volt. 2010-ben a vezető bulvárlap, a Bild 24,8 millió eladott példánnyal a világon az ötödik legnagyobb példányszámú napilapok egyike volt,⁶ a Spiegel pedig a legnagyobb példányszámú eladott hetilap Európában, amelynek fizetett példányszáma 2010-ben elérte a közel egymillió darabot.⁷ Havi online látogatottságát tekintve a bild.de és a Spiegel Online 2002-től stabilan vezetett a német sajtótermékek

6 The worlds biggest selling newspapers. *Pressrun*, 2010. IX. 19.

7 Paid circulation of the news magazine Der Spiegel in Germany from 1995 to 2020. *Statista*, 2021. II. 2.

között. A 2010-es években ez a szám mindkét esetben 200 és 300 millió között volt, a 60 milliós látogatottságú Focus Online-t és a 40 milliós süddeutsche.de oldalt megelőzve.⁸

Az empirikus anyagot tematikus elemzésnek vettem alá. „A tematikus elemzés az adatokon belüli minták (témák) azonosítására, elemzésére és bemutatására szolgáló módszer” (Braun & Clarke 2006: 6). Az elemzés során az összegyűjtött anyagban kategorizáltam a főbb témákat. A tematikus elemzést a Virginia Braun és Victoria Clarke (2006) által leírt adatelemzési szakaszokra bontva végeztem el, ezek: az adatok megismerése, a kódok kezdeti meghatározása, a kódok átfogó témákká kombinálása, a téma elemzése. A főbb témák és kódok meghatározását egy külső szakértő vizsgálta meg. Az itt bemutatott két nagyobb témakört olyan negatív informális áramlási intézményekként azonosítottam, mint (1) az adott személlyel kapcsolatos negatív etnikai/rassz alapú/regionális sztereotipizálás, valamint (2) bizonyos piacvédő mentalitások, illetve az esetleges gazdasági ideggyűlölet megjelenése a sajtó narratívájában.

3. Pozitív önkép és paternalizmus

Draghival akkor kezdett el foglalkozni a média, amikor felmerült a neve Jean-Claude Trichet lehetséges utódjaként. A 2012-ben született cikkek száma kimagasló a többi évhez képest (lásd az 1. táblázatot); ekkorra az euró elértéktelenedésétől és a megtakarítások elvesztésétől való félelem szinte hisztérikussá vált. A vizsgált sajtó ebben az időben a német áldozatvállalás központi alakjává a német adófizetőt és megtakarítót tette („az ő pénzük forog kockán”,^{9,10} „mindenki a pénzünket akarja”,¹¹ „80 százalékuk aggódik a pénze miatt”¹²). A német emberek megtakarításainak elvesztésétől való félelmét mind a Bild, mind a Spiegel táplálta, amikor arról írtak, hogy a „mediterrán országok” kiségitése közvetlen támadás a német emberek megtakarításaival szemben¹³ („már megint mindenki a mi pénzünket akarja”¹⁴), és nemcsak az infláció emelkedésétől kell tartani, hanem attól is, hogy a bajba jutott országok számára a pénzügyi segítségnyújtás ugyanolyan „függőséget okoz, mint a kábítószer”.¹⁵

A vizsgált sajtóban a gyermek toposza visszatérő elem a déli országokkal kapcsolatban, ahol a német, a fejlettebb, érettebb nép feladata megregulázni (megszorítóprogramokkal) ezeket a gyerekes országokat,¹⁶ amelyeken még azt is számon kell kérni, hogy „elvégezték-e a házi feladatukat”.¹⁷ A posztkoloniális irodalom a „Nyugat” és a többi viszonyában kiemeli az előbbi érett, felelős viselkedését szemben a nem-nyugati éretlenséggel, gyerekeséggel, irracionális viselkedéssel (Chakrabarty 2014). Ez a paternalista hozzáállás az egyik legfontosabb posztkoloniális alaptétel: a kevésbé fejlett másikat saját érdekében „atyai módon” irányítani¹⁸ szükséges (Chen & Farh 2010), hogy rátérjen a kívánatos útra. A domináns fél erkölcsi magasabbrendűsége vitathatatlan, hiszen a „másik” nem rendelkezik a világról olyan ismeretekkel, amelyek segítségével önmagától képes legyen a helyes viselkedésre – ezért szükség van egy objektív, racionális „segítőre” (Escobar 1995). A sajtó logikája szerint ez a racionális fél

8 Meedia Analyzer, 2013: „Spiegel Online, Focus Online, Stern.de, Sueddeutsche.de, Zeit Online, Bild.de, Visits-Entwicklung seit 2008.”

9 Az idézetek a szerző saját fordításai.

10 Maßgeschneidertes Trostpflaster. *Der Spiegel*, 2012. I. 3.

11 Die EZB wird zum Schuldenturm. *Das Bild*, 2012. VII. 31.

12 Klartext, Herr Draghi! *Das Bild*, 2012. VIII. 3.

13 Deutsche Sparer sollen für Europas Pleite-Banken blechen. *Das Bild*, 2012. VI. 6., Politik trifft deutsche Sparer hart. *Der Spiegel*, 2012. VII. 27., Blair drängt Merkel in Euro-Krise zum Nachgeben. *Der Spiegel*, 2012. VII. 30., How Monetary Policy Threatens Savings. *Der Spiegel*, 2012. X. 8.

14 Die EZB wird zum Schuldenturm. *Das Bild*, 2012. VII. 31.

15 Például Am Tropf. *Der Spiegel*, 2012. II. 27., Bundesbank-Chef stellt sich vor die Steuerzahler. *Das Bild*, 2012. VIII. 26., German Central Bank Opposes Euro Strategy. *Der Spiegel*, 2012. VIII. 27.

16 „Missverständnis“: Monti relativiert seine Aussagen. *Das Bild*, 2012. VIII. 6., SCHULDENKRISE Der Tabubruch. *Der Spiegel*, 2013. III. 25.

17 „Alle sollten dem deutschen Beispiel folgen.” *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2011. II. 15., Spaniens Notenbank-Schulden steigen drastisch an. *Der Spiegel*, 2012. IV. 18., What Merkel’s Isolation Means For the Euro Crisis. *Der Spiegel*, 2012. V. 1., Sind die Deutschen die Verlierer der Schuldenkrise, Herr Schäuble? *Das Bild*, 2012. IX. 9., Mini-Zins löst Probleme nicht! *Das Bild*, 2013. XI. 8.

18 Europa zwingt Spanien Hilfen auf. *Der Spiegel*, 2012. VI. 10.

egyértelműen a német társadalom,¹⁹ amelynek állampolgárai nem várnak mást, mint egy kis elismerést és tiszteletet „fáradhatatlan teljesítményeikért”.²⁰

Hans-Jürgen Arlt és Wolfgang Storz (2011) kutatásában kimutatta, hogy a német sajtó hónapokon át tartó összehangolt kampányban a lusta és pazarló Südländer toposzával ábrázolta Dél-Európát, amely szerint elsősorban a lustaság és a megbízhatatlanság jellemző a déli népekre, amelyek a „megérdemelnél” sokkal jobban élnek.²¹ E logika szerint a nem dolgozó, sziesztázó déliek kizárólag maguknak köszönhetően jutottak bajba, ezért büntetést érdemelnek, míg a német jutalmat érdemel és elismerést vár:

Az olaszok megértik a görögöket [...]. de „a felsőbb osztályok, a politikusok, azok csesztek el mindent. Nem hagyhatod most őket csak úgy ott! Európai család vagyunk, nem? És egy családban segítesz a másoknak.” A fiatal freiburgi állampolgár, aki olaszul tanul a „Leonardo da Vinci” római nyelviskolában, másként látja... „Nem vagyunk egy család. A görögöknek látniuk kell, hogyan kezeljük... Túl keveset dolgoznak, és túl sokáig ülnek a kávézóban...”²²

Ezzel szemben a német nyaralás közben is dolgozik, hiszen az „euróválság nem nyaralás”.²³ A német a megtakarító és racionális mintapolgár, aki megbecsüli a munkát és szorgalmasan áll a feladatok elé, vagyis „kiérdemelt” jólétben él, ráadásul „meghökkenítő anyagi türelemmel”²⁴ viseli, hogy mások nemhogy nem tisztelik, hanem egyenesen megvetik őket józanságukért, fegyelmességükért, szorgalmukért.²⁵ „A németek elleni harag növekszik Olaszországban.... A bárókban, kocsmákban és a szomszédokkal ejtett csevejben is magyarázkodniuk kell a németeknek...”

„Láttad az olimpiát tegnap?” – kérdezte ma a szomszédom, Camillo. Egy kosár saját termelésű paradicsomot, cukkinit és hagymát vitt a hóna alatt, és képmutató mosoly volt az arcán. „Nagyszerű volt: öt érem Olaszországnak. A második helyen állunk a kínaiak mögött, megelőzve az amerikaiakat! És ti?” – „Nem tudom” – feleltem őszintén. „A 79. helyen álltok! Egy kis erőfeszítést kellene tennetek!” Végül kijött, hogy a „németek” a vesztesek, ha csak átmenetileg is. Egy kis szusszanás a megaláztatás idején. [...] Az olaszokat leginkább a szigorú természet aggasztja... „La Merkel” felváltotta „Mikael Skumakert” ...most a berlini kormányfő testesíti meg a fölényes és arrogáns németet. Csodált, de nem szeretett, értékelt, nem megértett.²⁶

Nemcsak az esszencializált, sztereotipizált olasz képe bontakozik ki ezekben a sorokban, hanem rámutat arra a csalódottságra is, hogy saját (nemzeti) erőfeszítéseik ellenére – csupán azért, mert ragaszkodnak elveikhez – szinte felesleges áldozatuk, mert nem becsülik őket ezért.

A két reprezentációt (pozitív saját, negatív másik) összevetve az Enrique Dussel (1993) által leírt modernitásra jellemző mítoszselemekkel az tapasztalható, hogy a „modern” nyugat-európai identitásdimenziókra épülő sajtómegnyilatkozások ezen a dusseli logikai rend által leírt kognitív műveleteken alapulnak. Dussel szerint a modernitás mítoszselemei közé tartozik, hogy a modern Nyugat-Európa mint legfejlettebb civilizáció feladata, hogy a kevésbé civilizáltakat fel kell emelni. Ez a felemelkedés csak úgy történhet meg, ha ugyanazt az utat

19 Obama drängt Euro-Länder zu großer Lösung. *Der Spiegel*, 2011. XII. 10.

20 Der gutmütige Deutsche. *Der Spiegel*, 2014. IX. 9.

21 Deutsches Sparkapital fließt in Mittelmeerländer. *Der Spiegel*, 2012. III. 13.

22 Sommer, Sonne, Nervensägen. *Der Spiegel*, 2012. VIII. 7.

23 Uo.

24 Der gutmütige Deutsche. *Der Spiegel*, 2014. IX. 9.

25 Uo.

26 Streit um Euro-Schuldenländer-Stunde der Scharfmacher. *Der Spiegel*, 2012. VIII. 5.

járják be a kevésbé fejlett civilizációk, mint azt Nyugat-Európa tette. A civilizáló társadalom „hős”, amely áldozati szereplőként tekint a másokra, amelynek áldozata és szenvedése (amely a kiszabott ár a felemelkedésért) elengedhetetlenül szükséges. A posztkoloniális irodalom empirikus bizonyítékai szerint ahogy a modernitást a világnak nagylelkűen odaajándékozó Nyugat találkozik a Másik társadalom áldozatiságával, úgy kapcsolódik össze a „jóság centrifugális kisugárzása a megbecsülés centripetális áramlásával” (Böröcz 2020: 75). Böröcz József (2020) lépésről lépésre leírt kognitív műveletek sorával mutatja be, miként lehetséges, hogy ez a morális jóság tiszta formájában kizárólag Európa nyugati (észak-nyugati) felében található meg, s az, hogy mely társadalmak milyen közel kerülhetnek a geopolitikai térben a középponthoz, vagyis mekkora esélyük van arra, hogy e morális jósággal – megközelítőleg – rendelkezzenek, attól függ, mennyire hajlandóak lemásolni ezt a „tiszta forrást”.

4. A belső Másik változatairól

Edward Said (1978) mutatott rá arra, hogy a belső Másik megteremtése Nyugat-Európa számára szükségszerű, egyfajta szellemi és identitásbeli antitézis (Dainotto 2011). A Másik egy tükörcső, minőségében megfosztott, alacsonyabb rendű és alábbvaló (Bhambra 2011), de általa létezik/létezhet az az Európa, amely immár viszonyítási pont, a társadalmi haladás mércéje, tulajdonképpen prototípus (Hall 1992: 221).

Nyugat-Európa külső és belső másságrepresentációi hangsúlyukat tekintve dinamikus változásban vannak. A belső Másság 18. századi formációját Larry Wolff írta le *Inventing Eastern Europe* című könyvében, amelyben bemutatja, milyen representációk járultak hozzá ahhoz, hogy Kelet-Európa egyfajta orientális képként teremtsődjön meg Nyugat-Európában. A Wolff által leírt útleírásokból kitűnik, hogy a felvilágosodás szellemi és kulturális konstrukciója a Nyugatot – képzelt szellemi és civilizált fölényével – a világ tetejére helyezi. Melegh Attila álláspontja szerint Nyugat-Európa számára a keleti régió nem más, mint saját egykori önmaga, a „nacionalista, félbarbár és nevetlen [archetípus], amelyet meg kell fegyelmezní, és el kell tudni hallgattatni” (Melegh 2003). Böröcz József a belső Másikat – benne térségünkkel – úgy határozza meg, mint ami „a világ »minőségileg« – morálisan – fensőbbrendűként dicsőített részének »mennyiségileg« lesajnált, gyengébb kiadású verziója” (Böröcz 2006/2020: 93).

E félig-orientalizáló magatartás fokozódik, amikor a térképen dél felé, „a Balkánra” tekintünk, amelyről Milica Bakić-Hayden (1995) *Nesting Orientalism* című tanulmányában úgy ír, mint a nyugati civilizáció szemében megtestesülő primitív szláv torzulásról, amelynek természetében „benne van” az erőszakosság és a visszamaradottság. Liridona Velíu (2018) a balkanizáció kettős gúzsba kötöttségére mutat rá: vagyis míg egyrészt a térség számlájára írják az öngondoskodás, a szuverenitás hiányát, másrészt felróják a térség közösségi funkcionalitásának hibáit – azaz a Balkán egyszerre az individualitás kibontakozását akadályozó „természet” és a kollektivitásra való képtelenség példája (Velíu 2018: 36).

A nyugat-európai „haladás” teleológiájának másik „vesztése” Dél-Európa (a „mediterrán”, vagy a főáramú diskurzusokban szemérmetlenül PIGS-nek hívott régió), amely a belső másságképzés egy másik fajtája. Nishitani Osamu (2006) mutat rá a humanitas és az antropos mint az emberi létezés kétféle nyugati koncepciójában rejlő kizáró mechanizmusra: az előbbi maga a modern nyugati ember, a mindenkori tudás szubjektuma, az utóbbi az alárendelt, nem racionális ember, akinek a humanitas szemében két típusa van: a nyugatin kívül mindenkori ember, valamint a modern társadalmi ember előtti európai. A görög-római éthoszt felváltó nyugati modern ember – új éthoszt találva magának – az előbbit érvénytelenítve, alávetve, az antropos létállapotában ragadó emberként tekint egykori „ősére”, a nyugati „genealógia” szerint meghaladott, a történelemben bennragadt görög-római világra (Wolf 1995). Walter Mignolo (2011) az európai filozófia univerzalitásáról írja le, hogy a felvilágosodás egyik vívmányaként, episztemológiai nullpontként meghatározott angol, német, francia filozófia miként kicsinyli le a kívül rekedteket, hogyan válnak Dél-Európa országai gyanússá a racionalitás szempontjait figyelembe véve, és miként kerülnek a felvilágosodás projektjében domináns államok a civilizáció legfelső fokára.

Ez a hierarchia az EU-csatlakozásokkal vált ismét erőteljesen érzékelhetővé: paradoxon, hogy a „problémás” csatlakozó országok (először a déliek, majd a keletiek) „európaivá” válni akarásukban negatív ellenpólussá, belső Másikká váltak az EU-n belül is. Erre a „keleti bővítéssel” kapcsolatos irodalomban bőségesen találunk példákat (például Bhambra 2007, Böröcz 2000, 2001, 2005, Hansen & Jonsson 2014, Kovács 2001). Ezeknek

a kutatásoknak közös konklúziójuk, hogy az európai Másik alacsonyabb rendűként értékelt, tökéletlen változata a társadalmilag-morálisan felsőbbrendű Nyugatnak.

Roberto M. Dainotto (2007) *Europe (in theory)* című könyvében így ír az olasz EU-csatlakozás kezdeti eufóriájáról, majd szorongásáról:

A szokásos, összetéveszthetetlen gyanakvás még mindig csillogott északi rokonaink szemében, aligha vártak minket tárt karokkal a határ túloldalán. A határok egy rövid, néhány napos jelképes nyitás utána hamarosan ismét bezárultak előttünk. Európaiak voltunk – de csak elméletben (Dainotto 2007: 2).

Az eufória szertefoszlott, amikor a nyugati média „későn érkezett Giovannikként” beszélt róluk, és „Európa korrump?”, „A józan ész verseng a sziesztázó délrel” és „Európa déli árnyéka” szalagcímek születtek. A nyugati média alig győzte hangsúlyozni, hogy attól még, mert a határok megnyíltak, a „disznók” ugyanolyanok maradtak: „mediterrán szindrómától” küzdő országok, amelyek képesek lennének a „bölcs, szigorú és erényes Európát” megfertőzni (Dainotto 2007: 3).

5. A határok szimbolikus mozgatója

Ahogy azt Étienne Balibar leírja, a határok sosem pusztán helyi intézmények, nem szomszédos hatalmak közötti konfliktusok és megállapodások történetei, hanem lehetnek belső és külső határok, objektívek vagy szubjektívek (Balibar 2010: 316), és tetten érhetők bennük „a világ nemzet- és régióközi” egyenlőtlenségei (Böröcz 2002: 142). Böröcz (2002) Georg Simmel híd- és ajtómetaforáját használva megállapítja, hogy „a határ: ajtókkal felszerelt híd”, ahol a simmeli értelemben kapcsolódni lehet, ha a „társadalmi akarát kerekedik felül”, és a közeledésre „pozitív szándék” van. Az ajtó egyfajta határátkelő, ahol a közhatalom a kint és a bent áramlásait tudja szabályozni. Azt, hogy a simmeli hídon megtörténjen vagy elbukjon az átkelés, az ajtó nyitódása vagy záródása határozza meg – vagyis meghatározott formális és informális társadalmi feltételektől függenek ezek a körülmények.

A határfogalmat alkalmazva az eurózána belső viszonyainak a megértésére jól érzékelhetők azok a szimbolikus „ajtózáró mechanizmusok”, amelyek feltételes társadalmi kizárással fenyegették a rosszul teljesítő délieket (illetve ugyanígy, a jól teljesítő országok esetében a megengedő, szimbolikus „visszaengedés” is megjelenik a médiában). A határok ily módon történő, szimbolikus mozgatójával, amellyel az eurózána egyes országai hol kívánatosnak, hol nemkívánatosnak bizonyultak a média szemében, a németek morális döntési pozícióba emelkedtek, amely a végletekig leszűkítette azt az „Európa” fogalmat, amely eleve rendkívül szűk, illetve „alkalmazkodóan” hol szűkebb, hol tágabb értelemben jelent meg a narratívában.

A következőkben két ajtózáro informális intézménnyel foglalkozom, mint (1) a személyek, illetve (2) az áruk, a pénz, a tőke, a befektetés áramlástípusai, és ezek alapján sorra veszem a vizsgált sajtótermékek diszkurzív gyakorlatait Draghi kapcsán. A két áramlástípust aszerint a három időszak szerint kategorizálom, ahogyan a Bild és a Spiegel viszonyult Draghihoz. Ez alapján az első időszak akkor kezdődött, amikor Draghi neve elsőként került fel lehetséges EKB-elnökjelöltként. Ebben az időben Jean-Claude Trichet utódját keresve felmerült a német jegybankár, Axel Weber neve, akit a német politika értelemszerűen EKB-elnökként látni szeretett volna (később Weber visszalépett a jelöléstől). Az első időszak addig tartott, amíg Angela Merkel a nyilvánosság elé állva kijelentette, hogy támogatja Mario Draghit, mert „osztja Berlin értékeit”.²⁷ A második időszak 2011 közepétől a megválasztása utáni első gazdaságpolitikai döntéséig tartott, ebben az időszakban Draghi és a német nép közös értékeit hangsúlyozta a két lap. Azonban miután Draghi a német gazdaságpolitikának nem tetsző kamatcsökkentő lépéssel kezdte elnökségét, az empirikus anyag bizonyossága szerint a sajtó elfordult tőle, és ez az elfordulás végigkísérte elnökségét.

27 Merkel stützt Draghi als EZB-Chef. *Die Zeit*, 2011.05.11.

5.1. Személyek

Ebben az áramlástípusban a negatív etnikai/rassz alapú/regionális sztereotípiák voltak a vizsgálat tárgyai. A kezdeti időszakban a Spiegel a német jelölt mellett kampányolva Draghi olasz mivoltára helyezte a hangsúlyt, főként amiatt, mert a leendő alelnök személye a portugál Vitor Constancio személyében már napvilágra került, arra pedig gondolni sem lehetett, hogy mind az alelnök, mind az elnök déli ország „képviselője” legyen,²⁸ főként mivel az északi keményebb irányvonallal szemben a „déliek hagyományosan nagyvonalúbb álláspontot képviselnek a monetáris politikában”.²⁹ Ugyanebben az időszakban a Bild által közölt cikkek kiemelt témája Draghi olasztsága,³⁰ amivel nem titkolták az újságírók, hogy ez a tény katasztrofális következményekkel jár majd a német társadalom számára („az olaszoknak az infláció ugyanúgy hozzátartozik az élethez, mint a paradicsomszós és a tészta”).³¹

Egy rövid, támogató időszakban a vizsgált sajtó Draghit német („mi”) attribútumokkal ruházta fel, lényegében kiléptette őt „olaszságából”, tiszteletbeli németként (poroszként) hivatkozva rá,³² ennek megfelelően német erkölcsökkel, protestáns munkaetikával és szigorúsággal. Az olasz attribútumokhoz képest meghatározott Draghi az akkori elnök Silvio Berlusconi ellentípusaként jelent meg a médiában („nem jár fényűző fesztiválokra”, „nem érdeklik a zajos fogadások”,³³ „a kínos szoknyavadász ellentéte”, „nem szereti a reflektorfényt”, „ritkán ad interjút”,³⁴ „nem egy római szerető”, „nem egy római bonviván”³⁵), és csak egy hibája van, „a rossz útlevele”, és „nyilvánvaló, hogy az olasznak kezdettől fogva meg kell küzdenie azzal az előítélettel, hogy mi az állampolgársága.”³⁶

Az ebben az időszakban megjelenő német attribútumok, amelyeket Draghi is birtokol, a következők: csendes, udvarias, barátságos, félénk, kemény, nyugodt, házas,³⁷ jó ember,³⁸ „annyira német”, „sőt valójában porosz”, szigorú, földhözragadt, eltökélt, magabiztos, technikailag kiváló, hűséges, „tiszteletbeli állampolgárságot” kap a németektől,³⁹ kozmopolita, introvertált,⁴⁰ józan, magasan képzett, „inkább a színpalak mögött, csendben dolgozik”,⁴¹ porosz olasz.⁴²

A harmadik időszak központi gondolata, hogy Draghi mégsem az a porosz mentalitású szakember, ahogy azt korábban elhitték neki, valójában ravasz diplomata,⁴³ aki rugalmasan kezeli a németek számára létfontosságú ordoliberalis elveket és irányokat, ezzel együtt a Bundesbank hagyományát. Olyan ember képe bontakozik ki, akiben a német állampolgárok nem bízhatnak,⁴⁴ mert valójában a „déliek” támogatója,⁴⁵ de megtévesztő az a vonzó tulajdonsága, hogy mindenkivel úgy beszél, „mintha az ő oldalán állna”.⁴⁶ Miközben csak azon munkálkodott, hogy „Németország és Franciaország is elégedett legyen, miközben saját hatalmát maximalizálta”.⁴⁷

28 Például: Merkel ebnet Bundesbank-Chef Weber Weg an die EZB-Spitze. *Der Spiegel*, 2010. II. 6.

29 Paris unterstützt deutschen Zentralbank-Kandidaten Weber. *Der Spiegel*, 2010. II. 12.

30 „und dieser Italiener auf gar keinen Fall. *Das Bild*, 2010.03.11., Superbanker aus Berlusconi. *Der Spiegel*, 2011. II. 21. Machtkampf um den Chefposten der EZB. *Das Bild*, 2010. III. 11.

31 Wer passt jetzt auf unseren EURO auf? *Das Bild*, 2011. II. 11.

32 So deutsch ist der neue EZB-Chef. Nikolaus Blome. *Das Bild*, 2011. IV. 29.

33 Uo.

34 Draghi soll den Euro retten. *Der Spiegel*, 2011. VI. 24.

35 DAS ist der neue Mister Euro. EU-Finanzminister schlagen den Italiener als neuen EZB-Chef vor. *Das Bild*, 2011. V. 17.

36 Super-Mario erbt Super-Probleme. *Der Spiegel*, 2011. X. 19.

37 So deutsch ist der neue EZB-Chef. *Das Bild*, 2011. IV. 29.

38 Sarkuzy kürt Draghi zum Mr. Euro. *Der Spiegel*, 2011. IV. 26.

39 So deutsch ist der neue EZB-Chef. *Das Bild*, 2011. IV. 26.

40 Zweifelte an Super-Mario. *Der Spiegel*, 2011. V. 2.

41 Draghi soll den Euro retten. *Der Spiegel*, 2011. VI. 24.

42 Erster Tag für „Super Mario”. *Das Bild*, 2011. XI. 1.

43 Draghi's Pledge ECB Divided over Efforts to Save Euro. *Der Spiegel*, 2012. VII. 30.

44 Deutsch misstrauen Draghi. *Der Spiegel*, 2012. IX. 06.

45 Draghi's Pledge ECB Divided over Efforts to Save Euro. *Der Spiegel*, 2012. VII. 30.

46 Uo.

47 Uo.

5. 2. Áruk, pénz, tőke, befektetés

Ebben az áramlástípusban a piacvédő mentalitások és a gazdasági idegengyűlölet kategóriái voltak a vizsgálat tárgyai. Az első időszak központi témája az olasz gazdasági mentalitás bemutatása volt, és annak cinikus hangsúlyozása, hogy az olasz lesz „Mr. Euró, aki garantálja a valutánk jólétét”, „aki kezeli a jó stabil német márka örökségét”.⁴⁸ Draghi eszerint „a líra embere”, azé a líráé, amely „emlékeztetésképpen: a valuta végtelenül sok nullával”.⁴⁹ Az újságírók figyelmeztetnek: az olasz jegybankelnök elődje ellen „nyomoz az olasz ügyesség”, de azt se felejtjük el, hogy kicsoda Mario Draghi: egykori befektetési bankár a Goldman Sachs-nál („mellesleg ez az a bank, amely segített a görögöknek kétes pénzügyi spekulációikban”).⁵⁰ A cikkek nem felejtik el megemlíteni, hogy a „szakértők a legnagyobb euróadósság-gyártókat PIGS-nek hívják”,⁵¹ Draghi elnökségével pedig „túlsúlyba kerülnek azok a dél-európai országok, amelyek hajlamosak a laza monetáris politikára”.⁵² Felhívják a figyelmet arra, hogy „az olasz állami bank jó hírneve természetesen gyakran kissé kétséges” (sőt valójában „egy agyafúrt állami kaszinó” az egész), és itt az a szokás, hogy „az egész életre megválasztott vezetőket, mint a pápákat, érdekli a politika, és titokban a bankárokkal tárgyalnak”.⁵³ A két újság pedig azt is nyilvánvalóvá tette, hogy mivel az EKB vezetőjének kiválasztása „rendkívüli politikai kérdés”, elsősorban Berlinben és Párizsban kellene döntenie róla, „a fontos politikusok pedig mind Berlinben és Münchenben vannak”.⁵⁴

A második időszakban a hangsúly Draghi poroszos gazdasági mentalitására helyeződik, s a lapok hangsúlyozzák, hogy Draghinak – akiről annyit azért már tudnak, hogy „példaképe az éltanuló Németország”⁵⁵ – még „bizonyítania kell, hogy valóban független-e az olasz kormánytól”.⁵⁶ Azonban Draghi meggyőzte Angela Merkelt, aki végül „nagyon érdekes és tapasztalt személyiségként” hivatkozva rá, támogatta jelölését, hiszen „nagyon közel áll a stabilitási kultúrával és a stabil üzlettel kapcsolatos elképzeléseihez”.⁵⁷

Ez a támogatás azonban elmúlt, amikor a harmadik időszakban az inflációt kezdték el félteni „az olasztól”: „... már most csökkentette a kontinens legfontosabb kamatlábát [...] Ez felkavarja a félelmeket”.⁵⁸ Ekkor már az „olasz Berlusconi férfinak” nevezik, és azt beszélnek róla, hogy „állítólag segített Görögországnak elrejtetni az ország hatalmas költségvetési hiányát”,⁵⁹ „egy gyertyafényes fészület mellett prédikált az adakozásról”⁶⁰ –, de az újságíró kijelenti: „nincs több német pénz”. Miután Alexander Dobrindt, német politikus (CSU) egy interjúban⁶¹ azzal vádolta Draghit, hogy „Európa pénzhamisítója”, aki arra használja az EKB-t, hogy pénzt juttasson a déli deficit kitömésére, a Spiegel 2012. augusztus 26-a és október 24-e között nyolc cikkben foglalkozott Dobrindt vádjával.⁶²

48 Wer passt jetzt auf unseren EURO auf? *Das Bild*, 2011. II. 11.

49 Uo.

50 Uo.

51 Merkel Still Trying to Block ECB President Draghi. *Der Spiegel*, 2011. V. 6.

52 Neustart im Rennen um die Trichet-Nachfolge. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2011. II. 11.

53 Superbanker aus Berlusconi. *Der Spiegel*, 2011. II. 21.

54 Neustart im Rennen um die Trichet-Nachfolge. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2011. II. 11.

55 Superbanker aus Berlusconi. *Der Spiegel*, 2011. II. 21.

56 Der letzte Falke. *Der Spiegel*, 2011. IX. 25.

57 Merkel signalisiert nun doch Zustimmung für Draghi. *Der Spiegel*, 2011. V. 11.

58 Warum die EZB schon jetzt die Zinsen senkt. *Der Spiegel*, 2011. XI. 3.

59 Ombudsmann prüft Draghis Lobby-Mitgliedschaft. *Der Spiegel*, 2012. VII. 30.

60 Ende der Ruhe. *Der Spiegel*, 2013. III. 4.

61 Kentert die Koalition? *Bild am Sonntag*, 2012. VIII. 26.

62 CSU beleidigt Draghi als „Falschmünzer Europas.” *Der Spiegel*, 2012. VIII. 26., Debatte über griechisches Euro-Aus „Zu dem Dobrindt fällt mir nichts mehr ein.” *Der Spiegel*, 2012. VIII. 27., Konvent und Chaos. *Der Spiegel*, 2012. VIII. 27., Euro-Kurs-Streit in CSU Partei außer Kontrolle. *Der Spiegel*, 2012. VIII. 27., Seehofer stützt Dobrindt. *Der Spiegel*, 2012. VIII. 29., Umstrittener EZB-Chef Draghi will sich im Bundestag rechtfertigen. *Der Spiegel*, 2012. IX. 14., Guter Draghi, böser Draghi. *Der Spiegel*, 2012. X. 24.

A vizsgált sajtó a beszédmódja alapján a német társadalmat modernebb civilizációnak gondolja, s például a Bundesbankra úgy hivatkozik, mint az EKB „Über-Ich”-jére,⁶³ míg a dél-európaival kapcsolatban a „civilizálásra szoruló”, fejletlen társadalom képe bontakozik ki. Miután véleményük szerint Draghi szakít a Bundesbank hagyományaival, az EKB így alacsonyabb rendű intézménnyé, Draghi pedig az olasz, majd porosz-olasz pozícióból ellenségévé válik. Az empirikus anyag tanulsága szerint a félelem abból táplálkozott, hogy az új bankelnök beiktatásakor nem tudhatták, a monetáris politikai döntések, amelyeket Draghi elnökként hozni fog, mennyiben fognak ellentmondani a német gazdasági érdekeknek (azaz visszakapják-e a válsággal elvesztett pénzüket). A sajtó beszédmódja szerint Draghi olaszága eleve fenyegetés, és felfedezni vélték e fenyegetést Draghi első kamatcsökkentő gazdaságpolitikai lépésében. Ez felerősítette a német inflációs félelmeket, ezért fordult el a sajtó Draghitól, annak ellenére, hogy a megszorító intézkedések kidolgozásában Draghinak és az EKB-nak aktív szerepe volt (trojka, „tanácsadói szerep”). A megszorító csomagok német szempontból nemcsak gazdasági okok miatt fontosak: céljuk garantálni, hogy a déli országok az „európaiság” felé vezető úton megfelelő mértékű áldozattal és szenvedéssel megtanulják végre a leckét, hogy ne kövessék el újra azokat a hibákat, amelyek rendre letérítik őket a helyes útról.

A vizsgált sajtó szerint egyértelműen fejlettebb a saját társadalmuk, lényegében egyedüliek a világon – azáltal, hogy keynesiánus pénznyomtatás helyett az ordoliberalizmus elveihez tartják magukat.⁶⁴ Ehhez akkor is ragaszkodnak, ha ezért szétszakad az eurózóna és megszűnik az euró, és minden más tagországnak az ő példájukat kellene követni, ha nem akarnak bajba kerülni, és nem kívánják bajba sodorni a felelős német társadalmat.

A sajtó közvetíti a német gazdaságpolitikai elveket,⁶⁵ amelyek szerint elképzelhetetlen gazdaságpolitikai lépés veszélyeztetni az árstabilitást és – kockáztatva az inflációt – támogatást nyújtani az arra rászoruló országoknak. Azonban mégis megteszik, egyfajta kategorikus imperativuszként kötelező parancs számukra, hogy „civilizálják” a másikat, megmutassák a helyes utat. Ez a következőt jelentette: támogatást ne várjanak a tisztességes adófizető német állampolgártól, azonban megtanítják ezeket a fejletlen, hibás országokat arra, hogy miként kell berögzült viselkedéseiken változtatni, hogyan lehet elérni, hogy elvégezzék a feladott házi feladatot cserébe a jóindulatért, amelyet kapnak, tehát hajtsák végre a strukturális reformokat, és vegyék tudomásul, hogy nincs beleszólásuk saját fiskális politikájuk alakításába.

6. A kutatás korlátai

A jelen tanulmány csak kis mértékben utal az Európai Központi Bank válság idején betöltött gazdasági (és a szélesebb nyilvánosságban játszott) szerepére. A megváltozott politikai pozíciójával és az ezáltal elnyert hatalommal a szakirodalom széles körben foglalkozik (például Howart & Loedel 2003, Fontan 2013, Torres 2013, McNamara 2015, Verdun 2017, Jele 2020, Lokdam 2020). A kutatásokban közös, hogy megállapítják, az EKB Draghi idején a mandátuma szerinti feladatkört meghaladó mértékben uralta a válsággal kapcsolatos nyilvános narratívát, és bármely más nemzetek fölötti testületnél nagyobb hatalmat nyert el. Ez a hatalom egyben szimbolikus jelentőségű is volt, és „Európa” politikai és társadalmi egységét próbálta megtestesíteni.

A tanulmány további limitációja, hogy két sajtóterméket vizsgál, így nem lehet általános következtetést levonni a talált eredményekből. Jelentősen növelné a kutatás értékét, ha más német sajtótermékek tematikus vizsgálata is megtörténne. Főként a minőségi napi- és hetilapok (például a *Süddeutsche Zeitung*, a *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, a *Die Welt*, a *Die Zeit*) bevonásával lehetne megállapítani, mennyire általánosíthatók a *Bild* és a *Spiegel* empirikus vizsgálatának eredményei.

63 Ordnungspolitik, was ist das? *Der Spiegel*, 2012. II. 15.

64 Uo.

65 Például *Der Unbeugsame*. *Der Spiegel*, 2011. XI. 14., *Schnaps für Alkoholiker*. *Der Spiegel*, 2011. XII. 17., *Maßgeschneidertes Trostpflaster*. *Der Spiegel*, 2011. I. 3., *Ordnungspolitik, was ist das?* *Der Spiegel*, 2012. II. 15., *Deutschland ist ein Vorbild*. *Das Bild*, 2012. III. 22.

Irodalom

- Arlt, Hans-Jürgen & Wolfgang Storz (2011): *Drucksache „Bild” – Eine Marke und ihre Mägde. Die „Bild” – Darstellung der Griechenland- und Eurokrise 2010*. Eine Studie der Otto Brenner Stiftung. Frankfurt/Main.
- Babbie, Earl (2007): *The practice of social research*. 11th Edition. Belmont: Thompson Wadsworth.
- Bakić-Hayden, Milica (1995): Nesting Orientalisms. The Case of Former Yugoslavia. *Slavic Review*, vol. 54, no. 4, pp. 917–931.
- Balibar, Étienne (2010): At the borders of citizenship: A democracy in translation? *European Journal of Social Theory*, vol. 13, no. 3, pp. 315–322.
- Bhambra, Gurinder K. (2007): Postcolonial Europe: Or, Understanding Europe in Times of the Postcolonial. In: Chris Rumford (ed.): *Handbook of European Studies*, pp 1–22. London: Sage.
- Bhambra, Gurinder K. (2011): Cosmopolitanism and Postcolonial Critique. In: Maria Rovisco & Magdalena Nowicka (eds.): *The Ashgate Research Companion to Cosmopolitanism*, pp. 313–328. Farnham: Ashgate.
- Böröcz József & Kovács Melinda, szerk. (2001): EU-birodalom. Tematikus blokk. *Replika*, 45–46. sz. 23–151. o.
- Böröcz József & Mahua Sarkar (2005): Mi az Európai Unió? *Politikatudományi Szemle*, 3–4. sz. 151–177. o.
- Böröcz József (2001): Bevezető. Birodalom, kolonialitás és az EU „keleti bővítése”. In: Böröcz József & Kovács Melinda (szerk.) EU-birodalom. Tematikus blokk. *Replika*, 45–46. sz. 23–44. o.
- Böröcz József (2002): A határ: társadalmi tény. *Replika*, 47–48. sz. 133–142. o.
- Böröcz József (2020): A jószág máshol van: Az Európán belüli másság szabálya. *Replika*, 115–116. sz. 69–97. o.
- Böröcz, József (2000): The Fox and the Raven: The European Union and Hungary Renegotiate the Margins of „Europe”. *Society for Comparative Study of Society and History*, vol. 42, no. 4, pp. 847–875.
- Böröcz, József (2006): Goodness is elsewhere: The rule of European difference. *Society for Comparative Study of Society and History*, vol. 48, no. 1, pp. 110–138.
- Braun, Virginia & Victoria Clarke (2006): Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, vol. 3, no. 2, pp. 77–101.
- Chakrabarty, Jaydeep (2014): *Postcolonialism: Canonicity and Culture: Essays in memory of Edward W. Said*. Booktango.
- Chen, Chao C. & Jiing-Lih Farh (2010): Developments in understanding Chinese leadership: Paternalism and its elaborations, moderations, and alternatives. In: Michael Harris Bond (ed.): *Oxford library of psychology. The Oxford handbook of Chinese psychology*, pp. 599–622. Oxford University Press.
- Dainotto, Roberto M. (2007): *Europe (in theory)*. Duke University Press.
- Dainotto, Roberto M. (2011): Does Europe Have a South? An Essay on Borders. *The Global South*, vol. 5, no. 1, pp. 37–50.
- Dussel, Enrique (1993): Eurocentrism and modernity (Introduction to the frankfurt lectures). *Boundary*, vol. 2, no. 20, 3, pp. 65–76.
- Escobar, Arturo (1995): *Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World*. Princeton University Press.
- Fontan, Clément (2013): Frankenstein in Europe: The impact of the European Central Bank on the management of the eurozone crisis. *Politique Européenne*, vol. 42, no. 4, pp. 22–45.
- Ginzburg, Carlo (1989): *Clues, Myths and the Historical Method*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Hall, Stuart (1992): The question of cultural identity. In: Stuart Hall, David Held & Anthony McGrew (eds.): *Modernity and its futures*, pp. 274–316. Cambridge: Polity Press in association with the Open University.
- Hall, Stuart (2005): Encoding/Decoding. In: Stuart Hall, Dorothy Hobson, Andrew Lowe & Paul Willis (eds.): *Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies, 1972–1979*, pp. 117–128. Taylor & Francis e-Library.
- Hansen, Peo & Stefan Jonsson (2014): *Eurafrica: The Untold History of European Integration and Colonialism*. London: Bloomsbury Academic.
- Howarth, David J. & Peter H. Loedel (2003): *The European Central Bank: The new European leviathan?* Palgrave Macmillan.
- Jele Ágnes (2020): A monetáris politika mint közügy. *Jel-Kép*, 2. sz. 52–63. o.

- Kovács Melinda (2001): Elmarasztalni és elhalasztani. Az EU diszkurzív stratégiái az 1998-as és 1999-es országjelentésekben. In: Böröcz József & Kovács Melinda (szerk.): EU-birodalom. Tematikus blokk. *Replika*, 45–46. sz. 89–110. o.
- Lokdam, Hjalte (2020): 'We serve the people of Europe': Reimagining the ECB's political master in the wake of its emergency politics. *Journal of Common Market Studies*, vol. 58, no. 4, pp. 978–998.
- McNamara, Kathleen R. (2015): *The Politics of Everyday Europe: Constructing Authority in the European Union*. Oxford University Press.
- Meedia Analyzer (2013): Spiegel Online, Focus Online, Stern.de, Sueddeutsche.de, Zeit Online, Bild.de, Visits-Entwicklung seit 2008, <http://meedia.de/typo3conf/ext/m2analyzer/analyzer/graph.php>.
- Melegh Attila (2003): A kelet/nyugat lejtő. *Élet és Irodalom*, 17. sz.
- Mignolo, Walter D. (2011): Border Thinking, Decolonial Cosmopolitanism and Dialogues Among Civilizations. In: Maria Rovisco & Magdalena Nowicka (eds.): *The Ashgate Research Companion to Cosmopolitanism*, pp. 329–348. Farnham, England & Burlington, USA: Ashgate.
- Osamu, Nishitani (2006): Anthropos and Humanitas: Two Western Concepts of „Human Being”. In: Naoki Sakai & Jon Solomon (eds.): *Translation, Biopolitics, Colonial Difference*, pp. 259–274. Hong Kong University Press.
- Paid circulation of the news magazine Der Spiegel in Germany from 1995 to 2020, *Statista*, 2021. II. 2.
- Said, Edward W. (1978): *Orientalism: Western Conceptions of the Orient*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Torres, Francisco (2013): The EMU's legitimacy and the ECB as a strategic political player in the crisis context. *Journal of European Integration*, vol 35, no. 3, pp. 287–300.
- Van Dijk, Theon A. (1993): Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, vol. 4, no. 2, pp. 249–283.
- Veliu Liridona (2018): 'Balkanization' from Knowing to Questioning. In: *#Balkanization: A Critical Study of Otherness through Twitter*. Masters of Peace. Springer, Wiesbaden.
- Verdun, Amy (2017). Political leadership of the European Central Bank. *Journal of European Integration*, vol. 39, no. 2, pp. 207–221.
- Wolf, Eric R. (1995): *Európa és a történelem nélküli népek*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Wolff, Larry (1994): *Inventing Eastern Europe. The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment*. Stanford UP.

Abstract in English

The symbolic shifting of the borders during the Eurozone crisis: two examples from the German press

Using the conceptual set of the representational direction of postcolonial social science, we can identify some important social consequences of economic-ideological conflicts between the member states of the European Union – in the current analysis a narrower area, the Euro area – such as ethnic and regional stereotyping and economic xenophobia. This paper, using the examples of *Das Bild* and *Der Spiegel*, shows how the perception of former central bank governor Mario Draghi has changed depending on whether the president was taking the 'right' or 'wrong' economic policy steps according to the two press products. Examining the topos of moral superiority and goodness appearing in the press, it presents the operation of these mechanisms based on the concepts of border and exclusion.

Keywords: border, conditional social exclusion, ECB, Euro area, German press, goodness, informal door-closing mechanisms, internal Otherness, Mario Draghi, postcolonialism, representation of otherness

Jele Ágnes a Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskolájának doktorjelöltje. Kutatási területe: jegybank és kommunikáció, politikai hatalom és pénz hatalom kapcsolata, az EU kritikai vizsgálata. Email: jeleagnes@hotmail.com